

עין משפט
נר מצוה

פג א מיי פיי מהל'
ממנות עניים הלכה
ח סמנ עשין סקס טוש"ע
י"ד סר רמט ספיק ז:

—◆◆◆—

רבינו חננאל

בהאי דמיפצלא בני זוגות וניכפייה ליצירין ונקבל אגרא שנא' מזמה תשמור עליך מדבר זמה התורה תשמור עליך אבל עבודת כוכבים גבי יצירה: ת"ר כשנתפש ר' אלעזר בן פרטא ור' חנניה בן תרדיון למינוח אמר ר' אלעזר בן פרטא לר' חנניה אשריך שנתפשת על דבר אחד אוי לי שנתפשתי על ה' דברים השיב אתה נתפשת על ה' דברים ואהי ניצול שאתה נתפסקת בתורה ובגמילות חסדים ואני נתפסקתי בתורה בלבד וכדרב דאמר כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלה שגאמר וימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה (ל מאי ללא תורה כל העוסק בתורה בלבד ואינו מתעסק במצות וגם להוציא הדין לאמיתו וההוראה כחקה כאילו גם תורה אין לו: ומקשי' חנניה בן תרדיון לא נתעסק בגי' והתניא ר' אליעזר בן יעקב אמר לעולם אל יתן אדם מעותיו בקופה אלא אם בן ממונה עליה כר' חנניה בן תרדיון ופרקינן הוה מדינא וארע"י דהוה עבדי חסדים כדתניא מעות של פורים נתחלפו לו במעות של צדקה וחילקם לעניים ונתן אחרים למעות פורים כמו שהיה ראוי לאדם עשיר כמותו לעשות לא עשה. אתויהו לרבי אלעזר בן פרטא אמרו לו מאי טעמא תנינ' וגנבת. כלומר חכם שונה וגנב. אמר להו דרך בני ישראל או סופר או בעל סייף שניהם באיש אחד אין נמצאין וכיון שאני בעל סייף (גם) איני חכם שונה אמרו לו והלא קוראין אותו רבי אמר להו גדול שבאורגים אני ולפיכך קורין אותו רבי שתי אורגים הביאו לפניו שתי פקעיות של מטה אמרו לו איוו של שתי ואיוו של ערב נעשה לו נס ופרחתי וישבה לה ויבורית נקבה על פקעת דערבא ויבורית על של שתי אמר הא דשתיא הא דערבא: בי אבידן. פי' לשכה בבית עבודת כוכבים שלהן ומתבקצין שם כל בעלי חכמה ודינן בדברי חכמה עד אמרו לו למה שיחררת עבדך בדתן של ישראל. פי' פתקתו בר' מאה פרסי שדרוהו פרונונקא במוקס ורוקח ת' פרסי. אתויהו לר' חנניה בן תרדיון אמרו ליה אמאי עסקת באורייתא אמר להו כאשר צוני ה' אלהי גזרו עליו שריפה

(א) גי' רצוה הי' מחי ללא

מורה ואפשר שכן הי' גי' גי'

רש"י וכונו שהגיה הכ"ח

ואתנם מזבחי תהום' נחלה

דגסג בני דילן ודו"ק.

יו:

נייזיל אפיתחא דבי זוגות:

נייזיל אפיתחא דבי זוגות. מכאן יש ללמוד שדרך להרחיק מפתח עבודת כוכבים כל מה שיכול משום דכתיב אל תקרב אל פתח ביתה ומוקמי לעיל בעבודת כוכבים שהרי היה רואה ללכת יותר אפיתחא דבי זוגות: **כל** העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלה. מוכח מדכתיב ללא אלהי אמת והדר כתיב ללא תורה משמע דצרישא קאמר אע"פ שיש בו תורה הוא כמי שאין לו אלהים:

ובגמילות חסדים מאי פריך

מזדקה הלא צ' דברים הם כדאמרין בסוכה (דף מט'): דקה לעניים גמילו' חסדים צין לעניים צין לעשירים וי"ל דמ"מ משמע ליה דמי שרגיל בואת עוסק הוא גם בואת: **אלא א"ב ממונה עליה בו.** ומסתמא גם משלו היה נותן הרבה: **מעורת של פורים נתחלפו י"י במעות של צדקה.** פירש רש"י לשון אחר מעות של סעודת פורים וקשיא כי לא מצינו בכל התלמוד שמוכיר מעות של סעודת פורים וגם (י) שפירש רש"י מעות של פורים שהפירש הוא לסעודת פורים שלו וחלקם ולא חזר ליפרע מארנקי של דקה והזכירו לעוצה על כך וקשה כי זה חסר מן הספר ושם המלוה שהוא ממה שלא חזר לגבות מארנקי של דקה היה לו לומר וגם ללשון ראשון שפירש מגבת פורים וחלקתי לעניים לדקה ואני פרעתי משלי של פורים קשה דעיקר מלוה מארנקי הוה ממעות של פורים והיה סבור שהוא של דקה וזכר שהם של מגבת פורים ואפילו הכי לא חזר בעצמו וחלקם לעניים אע"פ שידע שלא היה צארכני של דקה כלום מפני שלא היה רואה לציטס מאחר שקצטם וזימנס להם ולפי זה עיקר המלוה היא צשעת חלוקה אע"פ שזכר לא ראה לציטס וודאי מסבירא חזר ופרעם משלו לכיס של פורים ולשון נתחלפו כמו (צ"צ דף יז, א) חויב צאיוב נתחלף לו פירוש שקצר לקחת חויב ולקח חויב וכך היה סבור שהם של דקה וזכר שהם של מעות פורים: **רבן של תרסיים אני.** פ"ה גרדייס וכן מוכח כל הסוגיא אבל

בסוכה פרק החליל (דף נא:): מונה תרסיים צפני עצמן וגרדייס צפני עצמן וצ"ל ששלשה מיני תרסיים הם דגרדייס נקראין תרסיים כדמוכח הכא וגם צורפי נחשת נקראים תרסיים כדמוכח צפ' אלו טריפות (חולין דף נז:): דהעלה עליה מטלית של תרסיים והוא עור שמשמין לפנייה שלא יקלקלו צגדיהם והוא חס מאלד והם אותם דפרקי החליל (שם דף נא:): שמונה כל האומניות צפני עצמן וגם צמגילה פרק בני העיר (דף טו:): מעשה צבית הכנסת של תרסיים כי צורפי נחשת אין בני אדם יכולין לקבלם כדמשמע פ' המדיר (כתובות דף עז:): דקא חשיב ליה צהדי הני דכופין אותן להוליל ועוד יש אומה אחת שכולם נקראו

תרסיים כדאמרין מגילה (דף יג:): בגמין ומרש שני תרסיים היו ומספרים בלשון טורסי: **אתיא זיבורתא** פי' צקונטרס וציורא זכר וציורתא נקבה ולי" שצין יוכר כ"כ צמין קטן כזה צין זכר לנקבה וי"מ שהן שני מינין כמו (חולין דף סג:):

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

דגכים יצריה. נשחט יצרא. אנשי כנסת הגדולה צקשו רחמים וגמסר צידם והרגוהו כדלמרי' צד' מיתות צסנהדרין (דף סד:). כלומר ניזיל צההוא צצילא ולא ניזיל אפיתחא דבי זוגות שלא ישלוט צנו יצר הרע: **אינעוו זוגות מקמייהו.** נכנסו מפניהם לקצבתן: **מנא לך**

הא. דסמכת אנפשך למיתי הכא ולא מיסתפית מיצר הרע: **זימה ומסרגמי' עזאם חטאין.** עזאם הוא תרגום של זימה (א) היא חטאין הוא תוספת התרגום מפרש שעזא זו רעה היא של חטא. אלמא דזימה היינו לשון עזא ותורה נקראת עזא דכתיב (ישעיה כח) הפליא עזא הגדיל תושיה ומשמע תורה תשמור עליך: **מוימה** (א). מן הזנות: **סמור עליך סורה.** דסיפיה דקרא צבונה תנצרכה מזימה תשמור עליך מכל דצר רע והררור חטא ולאנן הולכין הלוך ודצר צדצרי תורה: **על ה' דברים.** חמש עלילות הן שאלין עלי: **כמי שאין לו אלוה.** להגן עליו: **ה"ג מאי ללא (י):** ר' חנינא צן תרדיון גצאי של דקה הוה: **מעוט של פורים.** שגזימי מצני העיר לחלק לעניים לסעודת פורים ותנן (צ"מ דף עח:): אין העני רשאי ליקח מןן רלוועה לסנדלו: **נתחלפו לי צמעות של דקה.** וסבור הייתי שהן של דקה וחלקמים לעניים שלא לסעודת פורים ואני פרעתי משלי [את] של פורים. ל"א מעות שלי לסעודת פורים נתחלפו לי צמעות של דקה וסבור הייתי שהן של דקה וחלקמים לעניים ולא חזרתי ליפרע מארנקי של דקה: **גגצא.** גגצ וספטיס היית: **מודא ליסא.** כשם שאין השני' צי דהא אין שמיהן צאדס אחד כך אין צבידת צי והאומר לכס עלי שקרן נמלא צדצריו: **מ"ט קרו לך רצו.** הרי עלילה שלישית: **טרסיים.** גרדייס: **קיבורי.** פקעיות לימשל"ש: **הי דשפיא**

הי דערצא. אחיה של שמי ואחיה של ערב: **אסא וציורא.** זכר אומיציא על דערצא: **ואסאי וציורא.** נקבה אומיציא על דשמיא. והצין שהוא נס הנעשה (א) שהשמי מקבל ערב כנקבה המקבלת זכר: **לני אצידין.** צית שאוכלין ושומין לכבוד עבודת כוכבים ומזוללים זיבול לעבודת כוכבים ומפקמין על עסקיה לידע מה היא צרכיה ומתמדנצין: **עצדן יסידות:** וכן גזרו על כך לפי שהוא דת יסידות: **אידימי ליה.** לההוא גצרא: **ציטופיה** הוא דקא אחוי. רשעך תראה ותודיע שרשע אתה והוא ינצל ע"י נס: **הוה כסיציא** **ההוא (יומא) איגרבא.**

דצעו חשודי רומי לשדורי לקיסר על עסקיהן שדרכו ההוא שעמא צדיה דההוא גצרא: **פסקיו.** אליהו וזרקו ד' מאה פרסי למען לא יסוב [עוד לציתו] כמו (ר"ה דף כה:): שקל קלא פתק ציה: **עליו לשריפא.** למה נענש כך לפי שהיה הוגה את השם צאומיזימי דורשו צארצעניס ושמים אומיות ועושה צו מה שהוא חפץ: להתלמד

אזל ולא אתא אתויהו לרבי חנינא בן תרדיון אמרו ליה אמאי קא עסקת באורייתא אמר להו כאשר צוני ה' אלהי מיד גזרו עליו לשריפה ועל אשתו להריגה ועל בתו לישב בקובה של זוגות עליו לשריפה שהיה הוגה

הוגה

תרגול ותרגולתא דלגמא: הוגה

מסורת הש"ס

(א) צ"צ י"ג (ב) וגי' יעביץ' הימני:] (א) [למין יתא,] (ד) [כמויות סו.],

—◆◆◆—

תורה אור השלם

- מזמרה תשמור עֲלֶיךָ תבונה תנצרכה: משלי ב יא
- עֲרֹת אִשָּׁה וּבִתָּה לֹא תַגְדֵּל אֶת בֵּת בְּנָה וְאֶת בֵּת בָּתָּה לֹא תַחַךְ לַגִּילוֹת עֲרֹתָהּ שְׂאֵרָה דָּבָה וּמָה דְהֹא: ויקרא יח יז
- גם זאת מעט יי צבאות יִצְאָהּ הַפְּלִיא עֲצָה הַגְּדִיל תַּרְשִׁיךָ: דברי הימים ב טו ג
- וְיָמִים רַבִּים לִישְׂרָאֵל לֵלֵא אֱלֹהֵי אֲמַת וְלֹא בֵּתן מוֹדָה וְלֹאֵה תוֹרָה: דברי הימים ב טו ג
- רָאָה לַפְּדִיָּה אֶתְכֶם חֲזָקִים וּמַשְׁפָּטִים בְּאֶשֶׁר צִוִּי וְיִזְחַק אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת בֶּן בִּקְרֵב וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם בָּאִים שְׂמֹחַ לְרַשְׁתָּהּ: דברים ד ה

—◆◆◆—

הגהות הב"ח

- (א) גמ' הי"ק מזמרה מזכיר זימה: (ב) רש"י ד"ה זימה וכו' של זימה וחטאין הוא תוספת שהתרגום כל"ל זמינת היא נמחק: (א) ד"ה מזימה מדבר זימה מן הזנות: (ז) ד"ה הי"ג מאי ללא תורה הפס"ד: (א) ד"ה ואסא וכו' הנעשה לו שהשמי: (י) תוס' ד"ה מעות וכו' וגם מה שפי' רש"י:

—◆◆◆—

לעזי רש"י

- לימשיל"ש [לימורשיל"ש]. פקעות (של חוט).

—◆◆◆—

מוסף רש"י

מעות של פורים. שהתמים לסעודת פורים, נתחלפו לי. וחלקמים לעניים וסבור הייתי שארנקי של דקה הוא ולא נפיעתי מארנקי של דקה (דקמן יח:). **טרסיים.** אורגים (נזיר נב:).